

Л.А. КАЛІНІНА,

к. п. н., доцент, ВП «МФ КНУКІМ»,
м. Миколаїв

ІНДУСТРІЯ ДОЗВІЛЛЯ ЯК СКЛАДОВА СФЕРИ ТУРИЗМУ

Останні два десятиріччя спостерігається інтерес до проблем туризму, що обумовлює активізацію прикладних досліджень туристичної сфери та її складових. Однією з таких складових є індустрія дозвілля, різні аспекти якої розглядаються географією туризму та рекреаційною географією, а от чіткого визначення даного напрямку немає. Пояснюється це як відсутністю критерію виділення сегментів цієї індустрії, так і низьким рівнем її вивченості. Існує надзвичайно велика різноманітність підприємств, покликаних створювати і організовувати умови для проведення дозвілля, єдина класифікація яких відсутня, що, в свою чергу, ускладнює процес збору, систематизації та узагальнення інформації, що стосується даної проблеми.

Індустрія туризму розглядається як міжгалузевий господарський комплекс, який спеціалізується на створенні тур продукту, здатного задовольняти специфічні потреби населення в проведенні дозвілля в подорожі шляхом виробництва та реалізації товарів і послуг туристичного призначення [2, с.60].

Загалом для позначення даного сектору туристичної сфери, поряд із дефініцією «індустрія дозвілля», часто використовуються аналогічні їй поняття «індустрія відпочинку», «індустрія розваг». Проте поняття «відпочинок» має дещо ширше значення, ніж «дозвілля» і включає відновлення сил через зміну або припинення діяльності з короткою перервою [3, с.8].

Причинами, які зумовлюють необхідність стимулювання розвитку індустрії дозвілля є: рівень її розвитку безпосередньо впливає на туристичний вибір певного регіону; вона сприяє відновленню психофізіологічних сил місцевого населення, задіяного в господарській діяльності; збільшує надходження до місцевого бюджету.

Види діяльності, здійснюваної під час дозвілля, можуть бути найрізноманітнішими: фізичні навантаження (прогулянки, спорт), аматорські заняття (збирання ягід, грибів, мисливство, риболовля), зацікавлення світом мистецтв (відвідування театрів, кіно, музеїв, участь у художній самодіяльності), інтелектуальна діяльність, спілкування за інтересами на основі вільного вибору, розваги (активні, пасивні), подорожі заради задоволення тощо [3, с.8].

Проведення дозвілля класифікується за наступними ознаками:

за кількістю учасників - індивідуальне (самостійне відвідання певних закладів, таких як театри, музеї, парки, бібліотеки, характерне, як правило, для самодостатніх людей або для осіб, що вирішили усамітнитись), сімейне (відпочинок у колі родини: виїзд на природу, відвідування концертних програм), групове (колективне проведення дозвілля разом з друзями: відпочинок в казино, дискотеках, барах).

за віковою ознакою - молодіжне (характерний активний відпочинок з відвідуванням розважальних закладів, дискотек, спортивних змагань), доросле (переважає відвідування закладів ресторанного типу, кінотеатрів, концертних залів), «третього віку» (відвідування театрів, музеїв, садово-паркових зон).

за характером організації - активне (проведення відпочинку характеризується значними витратами фізичних сил - відвідування дискотек, спортивних установ тощо), пасивне (відрізняється розмірним проведенням часу - відвідування бібліотек, театрів, парків тощо).

за сезонністю - можливість цілорічного відпочинку (у закладах під дахом), сезонне (відпочинок у природних умовах).

за територіальною ознакою - міське (безпосередньо в межах міста), приміське (проводиться в приміських зонах та сільській місцевості, як правило, відвідування баз відпочинку).

за тривалістю - короткочасне (кілька годин), середньої тривалості (1-3 дні), довготривале (понад 3 дні).

за метою (за головним мотивом) - розважальне (відпочинок на дискотеках, в розважальних комплексах), культурно-пізнавальне (театри, музеї), спортивне (зайняття спортом та відвідування різноманітних змагань),

рекреаційне (відвідування парків, пляжів, баз відпочинку), змішане (поєднуються декілька типів).

за доступністю - загальнодоступне (не потребує значних прибутків - відвідування парків, музеїв, театрів), доступне для середнього класу (заклади ресторанного типу, бази відпочинку), елітне (відвідування закритих еліт-клубів).

за умовами організації - природні (парки, пляжі), штучностворені (казино, спортивні клуби, театри тощо).

за гостротою отримуваних відчуттів - спокійне (не викликає значних переживань), екстремальне (підвищує рівень адреналіну: стрибки з парашутом, дайвінг, маунтинбайкинг тощо).

за орієнтацією інтересів - професійно орієнтоване, конфесійно-орієнтоване, вільно орієнтоване.

Хоча до індустрії дозвілля відносять підприємства різної направленості, проте діяльність більшості з них пов'язана із задоволенням потреб людини у розвагах. В той же час, до основних характеристик процесу розважання відносять: добровільний вибір виду розваг людиною; необмежений перелік видів розваг; попередню підготовку особистості до споживання розваг; постійну зміну розваг; комбінування розваг з іншими заняттями (наприклад, відпочинок та розваги, спорт та розваги, розваги та навчання); періодичність споживання розваг [1, с.84].

Соціальний ефект розвитку індустрії дозвілля проявляється в тому, що вона впливає на формування нових особистих та суспільних потреб та їх подальше задоволення; сприяє отриманню моральної насолоди та пізнанню духовних цінностей; слугує відновленню людини як трудової одиниці, а це опосередковано впливає на підвищення ефективності праці, внесення робітниками креативних ідей в трудовий процес.

В той же час, сучасна ситуація в Україні характеризується за період становлення незалежності розпадом індустрії дозвілля, сформованої ще в радянські часи, і виникненням нових тенденцій, пов'язаних зі зростанням в умовах ринкової економіки тих чи інших потреб (наприклад, казино, еліт-клуби тощо). Водночас, переважна більшість закладів спрямована на задоволення

потреб платоспроможного населення, ті ж установи, що є доступними для широких верств населення перебувають в умовах морального виснаження.

Ще однією тенденцією, що має не зовсім позитивний зміст, є переорієнтація населення на проведення дозвілля, пов'язане з розвагами (відвідування дискотек, казино, залів гральних автоматів) та заняття престижними видами спорту (шейпінг, боулінг, більярд, великий теніс), тоді як інтерес до проведення дозвілля, направлено на культурне збагачення, постійно знижується (відвідування музеїв, театрів, виставкових залів).

Все вище сказане дозволило зробити наступні висновки. Враховуючи постійно зростаючі потреби населення в оздоровленні, відпочинку та позитивних враженнях, необхідно активізувати зусилля по оптимізації розвитку індустрії дозвілля. Перш за все необхідно вирішити наступні завдання:

- заохочувати та стимулювати прибуткові інвестиції в індустрію дозвілля з метою удосконалення та розширення її інфраструктури;
- забезпечити внутрішню конвертованість послуг шляхом підвищення їх якості та розширення асортименту, поліпшення умов обслуговування відпочиваючих;
- сприяти впровадженню нових технологій та інновацій;
- урізноманітнювати структуру та розширювати мережу закладів відпочинкового типу;
- зробити доступними установи відпочинку та розваг для всіх категорій населення;
- диверсифікувати пропозицію із врахуванням інтересів та можливостей всіх вікових, професійних та соціальних прошарків населення.

Список використаних джерел:

1. Квартальний В. А. Туризм: Учебник. - М., 2003.
2. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) - К., 2005.
3. Стафійчук В. І. Рекреалогія: Навчальний посібник. - К., 2006.